

OP ZOEK NAAR MONGOOLS GOUD

GOUDKOORTS MOET VERLIEZEN MONGOOLSE KOPERINDUSTRIE COMPENSEREN

Het Parool, 25 september 1996

Het gouddelversdorp in Gadltoolt in de Mongoolse provincie Tov ligt midden tussen glooiende grasheuvels aan de rivier Tuul en doet denken aan de set van een oude western. In het midden van de groeve staat een oude badkuip waarin delvers met houten borden het zand zeven. Het fijnere zand, waar ook goudpartikeltjes inzitten wordt vervolgens met water en al pan gedaan die ronddraait, aangedreven door een puffende generator. Het zwaardere goud zakt naar een trechter in de pannebodem die is verbonden met een roestige kist met een groot slot.

(Door Jan van der Made)

GATLCOLD/ERDENET (PAROOL) Een havik cirkelt boven het gouddelverskamp, biddend. Plotseling schiet hij naar beneden tussen twee yurts en klauwt een muisje weg dat zich tegoed deed aan wat broodkorsten, lunchoverblijfselen van de goudgravers. "We leven hier honderdvijftig dagen per jaar, midden in de natuur", vertelt Davaasambuu, voorman van het goudzoekersbedrijf Ich Alt ("Groot Goud") "In Mongolië is gouddelven aan het seizoen gebonden. In oktober bevriest de grond, en dat blijft zo tot april". Davaasambuu heeft een wit-rode honkbalpet op, en draagt zwarte laarzen. Zijn handen zijn zwart van de olie omdat hij net de machines heeft geïnspecteerd.

Kombatr, een van de drie politiemannen die zijn aangesteld om het goud te bewaken, staat er ontspannen naast. "Misdad is er niet. Ik heb nog nooit van mensen gehoord die hier op eigen houtje gingen delven. Maar je weet nooit".

Er begint zo langzamerhand een goudkoorts te ontstaan in Mongolië. Bij de oever van de Tuul zijn tientallen anderen goudelf-bedrijfjes werkzaam. Mannen graven putten in de grond en takelen emmers met aarde omhoog die ze door hun geoloog laten inspecteren. Het landschap doet denken aan een verzameling grote mierenhopen. "Je weet nooit precies wanneer je op een ader stoot", aldus Davaasambuu. "Maar we kunnen uit de geologische structuur wel afleiden waar we goud zouden kunnen vinden. En daar moeten we dus graven; we nemen steekproeven om de dertig meter".

KLONDIKE

Op dit moment zijn er zo'n vierhonderd gouddelversbedrijven actief in Mongolië. Staatsbedrijven, prive-ondernemingen en joint-ventures. "De regering moedigt goudgraven aan", aldus Robin Grayson, adviseur van TACIS (Technical Assistance for the CIS and Mongolia). Mongolië heeft een enorme verborgen voorraden. Goud kan zorgen voor stabiliteit van de Mongoolse munteenheid, de Tugrik. Geholpen door de groeiende goudvoorraad daalde de inflatie in drie jaar tijd van 354 naar 59 procent.

Maar het delven is wel aan strikte regels onderhevig. Geïntereseerde bedrijven worden doorgelicht door het ministerie van Financien, en gewonnen goud moet aan de centrale Mongolbank worden verkocht, die de prijs van London Metal Exchange betaalt minus tien procent. "Voor bewerking, opslag en transport", aldus Luvsangombyin Dandii, chef van het Staatsburo voor Controle op Zuiverheid van Waardevolle Metalen.

Ook al wordt er steeds meer goud uit de Mongoolse grond gehaald (Mongolië's goudproductie is in vier jaar tijd verdubbeld van 2000 naar 4000 ton, en dit jaar wordt er al aan 6000 gedacht), door de primitieve delfmethoden gaat er maar liefst veertig procent verloren. "Het is alluviaal goud, het ligt dicht onder de oppervlakte", aldus Gerrit Bazuin, vertegenwoordiger van baggermaatschappij IHC in Beijing. Door de apparatuur die wordt gebruikt ("doet denken aan Klondike in de vorige eeuw") wordt er een hoop zand weggespoeld dat nog goud bevat. Het Mongoolse ministerie van Energie en Grondstoffen zegt geïnteresseerd te zijn in de aanschaf van IHC-apparatuur die het verlies tot hooguit vijf procent kan reduceren.

GOUDGEKTE

Het project Alt ("Goud"), bedacht door het ministerie van Financien is er verder op gericht de goudproductie op te voeren en verfijning te perfectioneren, maar ook om het kostbare metaal beter te beschermen. Toen in 1990 Mongolië de vrije markt-economie introduceerde presteerden onervaren handelaars het om de totale goudvoorraad van het land, die toen werd geschat op tien miljoen Amerikaanse Dollar, op de wereldmarkt te vergokken.

De Mongoolse goudgekte wordt niet zomaar aangemoedigd. Voor de leiders in Ulan Bator vormt het een manier om de economie van het land te diversifiëren. Dat is hard nodig want op dit moment is de Mongoolse staatskas voor maar liefst zestig procent afhankelijk van de export van koperconcentraat. En dat, bleek de afgelopen maanden, kan uiterst kwalijke gevolgen hebben.

ROEKELOOS SPECULEREN

Erdenet is de koperhoofdstad van Mongolië. De Russische invloed is nog overal te vinden: een beeltenis van Marx vult een complete zijkant van een flatgebouw van vier verdiepingen en een nog groter schilderij van Lenin prijkt op een van de azuurblauwe verwerkingsgebouwen van de kopermijn. Mongolië's enige kopermijn, een joint venture met de Russische Federatie, vormt de levensader voor het land.

Maar toen afgelopen mei de wereld koperprijzen kelderden ten gevolge van roekeloos speculeren van Yasuo Hamanaka, een handelaar van de Japanse megabank Sumitomo (die daarmee zelf 1,8 miljard dollar verloor) werd Mongolië daar waarschijnlijk nog het ergste door getroffen. Werknemers in het Erdenet-concern, Mongolië's enige kopermijn, zijn ongerust. "De Sumitomocrisis betekent een geweldige klap voor onze economie", aldus mijnheer Purewsuren, chef productie en techniek van het kopercomplex. "We zullen er dit jaar niet in slagen om onze bijdrage aan de staatskas te leveren".

De koperprijs daalde in een paar maanden tijd van 2600 Dollar naar 1900 Dollar per ton; dankzij Sumitomo loopt Mongolië dit jaar het risico vijf en tachtig miljoen Dollar mis te lopen. "Sumitomo heeft zich niet eens geexcuseerd", merkt Purewsuren naïef op. "We staan er nu alleen voor. We zijn relatief laat aan de markteconomie begonnen. We weten simpelweg niet hoe we met een dergelijke crisis moeten omgaan".

SLOPPENWIJK

Bovendien produceert Mongolië hooguit één procent van de totale wereld-koperproductie en is, volgens Purewsuren, "Erdenet in zijn eentje niet in staat om de London Metal Exchange te beïnvloeden". De fabriek, waar bijna achtduizend mensen werken, is een paar dagen stil gelegd,

officieel om "jaarlijkse reparaties uit te voeren". Maar bewoners in Erenet, die allemaal min of meer afhankelijk zijn van het kopercomplex weten beter.

In de sloppenwijk die als een cirkel rond de binnenstad ligt, spreekt Eritsuren zijn ongerustheid uit. Hij was jaren werkeloos en houdt zich nu in leven met een klein winkeltje, opgetrokken uit aan elkaar gespijkerde planken. Eritsuren was ooit ingenieur, net als zijn broer. Ze proberen al maanden een baan te vinden bij het Erdenet complex, maar "zoals het er nu naar uit ziet zullen ze eerder mensen gaan ontslaan". De stad Erdenet heeft op dit moment een werkeloosheid van dertig procent, en volgens Eritsuren kan dat in de komende maanden best eens verdubbelen.

KWETSBAAR

Volgens Eritsuren's vader, de bejaarde Obtog, is het allemaal de schuld van de hervormingen en het uiteenvallen van de Sovjet-Unie. "Onder de Sovjets waren we tenminste zeker dat we een vast inkomen hadden", moppert hij.

Maar Obtog vormt een uitzondering. De Mongolen stemden vorige maand massaal voor een nieuwe regering, die zal worden gevormd door de Democratische Unie. Aan hen de taak om Mongolië's economie minder kwetsbaar te maken. Ondanks de fluctuaties van de wereld-koperprijs ligt Mongolië's toekomst, volgens een recent rapport van de Wereldbank, toch in het delven van grondstoffen. Behalve koper en goud zijn worden er ook grote olievoorraden vermoed. Maar buitenlandse oliemaatschappijen maken geen haast om te komen.

Volgens Byamba, werkzaam op het ministerie van Buitenlandse betrekkingen is dat geen wonder: "voor grootschalige exploitatie van onze grondstoffen is wel eerst een goede infrastructuur nodig", merkt hij op. "Het grootste deel van Mongolië's wegen bestaat uit woeste zandpaden. Die moeten allemaal geasfalteerd worden. En dan nog vraag ik me af of het ooit weer wordt zoals in de dertiende eeuw, toen de hele wereld aan onze voeten lag"

© Jan van der Made